

РОЗДІЛ 1

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА У СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

УДК 378.147

БУДАК В. Д., ПЕХОТА О. М.

м. Миколаїв, Україна

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті розкриваються провідні тенденції забезпечення якості вищої педагогічної освіти в умовах євроінтеграційних процесів. Розглянуто особливості їх реалізації колективом Інституту педагогічної освіти Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського.

В основу діяльності інституту покладена Концепція технологізації педагогічної освіти. Головне в стратегії існування Інституту педагогічної освіти – усталено розвиватися, застосовувати найсучасніші педагогічні теорії та технології, нарощувати свою частку на ринку освітніх послуг Миколаївщини.

Ключові слова: педагогічна освіта, якість педагогічної освіти, Інститут педагогічної освіти, сталій інноваційний розвиток.

Актуальність проблеми. Розвиток євроінтеграційних процесів визначає напрями модернізації вітчизняної системи педагогічної освіти, спрямованої на забезпечення конкурентоспроможності, мобільності та підвищення якості підготовки фахівців. **Загальними тенденціями** у сфері вищої педагогічної освіти сьогодні виступають:

- загострення конкуренції між університетами за лідерство на глобальному ринку освітніх послуг;
- зростання міжнародного наукового співробітництва;
- адаптація навчального процесу до запитів і потреб індивідів, що виражається у масовості та неперервності вищої освіти;

- диверсифікація механізмів фінансування освіти та наукових досліджень за активної участі держави;
- посилення координації у взаємодії ринку праці та вищої школи;
- неперервне впровадження новітніх освітніх технологій для підвищення якості освітніх послуг [1; 4].

Залучення до Болонського процесу передбачає, в першу чергу, подальше вдосконалення якості вищої педагогічної освіти шляхом впровадження сучасних технологій, серед яких сенсоутворювальною на сьогоднішній день є кредитно-трансферна. Ці тенденції виступають орієнтирами при забезпеченні умов усталеності

інноваційного розвитку Інституту педагогічної освіти як навчально-наукового підрозділу Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Виклад основного матеріалу. В основу діяльності інституту покладена *Концепція технологізації педагогічної освіти*, провідними ідеями якої є:

- використання європейського та світового досвіду підготовки майбутнього вчителя;
- вивчення та застосування інноваційного досвіду кращих вітчизняних вищих педагогічних навчальних закладів України;
- оновлення змісту підготовки вчителя ідеями особистісного, суб'єктного та середовищного підходів;
- розробка та впровадження сучасних різноманітних технологій підготовки майбутнього вчителя та викладача;
- виховання студентів на засадах національних та загальноцивілізаційних цінностей;
- орієнтація педагогічного процесу на особистісно-професійний розвиток та саморозвиток майбутнього вчителя;
- створення умов для усталеності професійного самовдосконалення кожного викладача протягом життя (2006 р.) [3].

Сьогодні інститут накопичив багатий досвід і сформував соціальний, науковий, кадровий, навчально-методичний потенціал, достатній для надання освітніх послуг найвищої якості в нарощуванні конкурентних переваг за всіма напрямками діяльності, що сприяє якісним змінам в університетському житті.

Колектив Інституту педагогічної освіти спрямовує свої прагнення та зусилля на впровадження *ідей сучасної філософії вищої освіти*, ключовими з яких є: європейська інтеграція, приєднання до Болонського процесу, формування загальноцивілізаційних цінностей, дитиноцентризм та людинотворення, досягнення сталого характеру розвитку вищої педагогічної школи, а також успішність і конкурентоспроможність викладача і студента, суб'єкт-суб'єктної їхньої взаємодії [2].

Концепція, модель та відповідна Програма інноваційного розвитку інституту визначають стратегічні завдання з основних напрямів освітньої діяльності, спрямованої на підготовку конкурентних педагогів і творчих особистостей шляхом досягнення таких *цілей*:

- забезпечення особистісного та професійного зростання майбутніх учителів, формування компетенцій, що визначають його конкурентоспроможність в Україні та світі;
- всебічний розвиток творчого потенціалу науково-педагогічних працівників інституту;
- формування іміджу інституту як освітнього центру;

- створення сучасної інфраструктури та системи управління, спрямованих на забезпечення усталеного розвитку існуючої системи професійної освіти.

Колектив Інституту педагогічної освіти бере активну участь у реалізації державних програм та програм Миколаївщини. Так, втілюючи в життя *програму «Вчитель»*, колектив викладачів працює над оновленням змісту підготовки майбутніх учителів, розробкою нових технологій педагогічної освіти. В рамках цієї програми сумісно з органами освіти проводяться науково-практичні конференції, круглі столи, методичні семінари.

У рамках державної *програми «Обдаровані діти України»* колектив традиційно співпрацює з педагогічною спільнотою, проводить значну роботу з обдарованими учнями та студентами Миколаївщини. Саме на це націлені *проекти*, які входять до її складу та стали вже традиційними:

- «В. О. Сухомлинський – педагог, учений, громадянин» (для студентів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації), автор проекту – О. М. Пехота;
- Регіональний «Закохані у рідний край» (для учнів, студентів та жителів Миколаївщини), автор проекту – О. М. Пехота;
- «Європа: спільний дім – спільна мова» (для учнів загальноосвітніх шкіл та студентів вищих навчальних закладів), автор проекту – О. Л. Щербакова;
- «Школа XXI століття» (для студентів вищих навчальних закладів), автори проекту – О. М. Пехота, І. В. Середа;
- «Музика душі» (для випускників музичних шкіл та ВНЗ I–II рівнів акредитації), автори проекту – О. М. Пехота, К. К. Зуб;
- «Золоті голоси» (для вокальних ансамблів та хорових колективів), автор проекту – І. П. Парфентьева;
- «Дивограй» (для інструментальних колективів), автор проекту – Ю. А. Шевченко;
- «Сузір'я мистецтв» (для випускників загальноосвітніх шкіл), автор проекту – І. С. П'ятницька-Позднякова;
- «Student's musik fest» (для студентів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації), автор проекту – І. С. П'ятницька-Позднякова.

Інститут педагогічної освіти готує майбутніх учителів за двома базовими спеціальностями: *«Початкова освіта»* та *«Музичне мистецтво»* за повним циклом: «бакалавр», «спеціаліст», «магістр», «кандидат наук», посідаючи чільне місце у підготовці освітянських кадрів Південного регіону України.

За роки існування зі стін інституту вийшло близько 1500 кваліфікованих спеціалістів, які працюють майже у всіх школах м. Миколаєва та

області, у навчальних закладах України, Білорусі, Росії, Ізраїлю, Італії, США. А взагалі серед випускників – знані науковці, відмінники народної освіти, вчителі-методисти, вчителі вищої категорії, керівники різних рівнів управління народною освітою:

- переможці Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року», заслужені вчителі України В. О. Душенко (вчитель початкових класів школи-інтернату № 7), І. Я. Петрова (вчитель музики муніципального колегіуму), А. В. Рясна;
- доктор педагогічних наук, професор Херсонського державного університету В. Г. Бутенко;
- заслужені працівники культури та діячі мистецтв О. А. Шпачинський, М. М. Бойко-Бойчук;
- артисти Миколаївського українського академічного театру драми і музичної комедії М. Логвинов, М. Дмитрук, В. Дорошина, О. Лебідь, Д. Лелека, В. Хрупало, М. Юрченко;
- артист Палацу МВС, капітан міліції, переможець Всеукраїнського конкурсу «Україна має талант» В. Ю. Юрченко;
- кандидати педагогічних наук, доценти: К. Б. Авраменко, О. О. Адаменко, О. А. Бурля, А. В. Желан, І. В. Казанжи, О. А. Кузнецова, С. М. Паршук, І. П. Парфентьева, Л. О. Рехтета, І. В. Середа, І. О. Січко, В. А. Соловійов, А. А. Тимченко, О. В. Хмизова, І. В. Щербак, С. І. Якименко;
- кандидати філологічних наук, доценти: Т. М. Білявська, О. В. Казанжи, Г. М. Лагошняк;
- кандидати мистецтвознавства, доценти: І. С. П'ятницька-Позднякова, Л. М. Свиридовська;
- народний артист Росії, композитор та шоумен І. Я. Крутой та інші.

Системне **управління** роботою інституту реалізується завдяки наступним **програмам**:

- **«Технології педагогічної освіти»:** мета – запровадження сучасних технологій підготовки вчителя;
- **«Міжнародна співпраця»**, в рамках якої налагоджується міжнародне співробітництво з країнами Європи та Сходу;
- **«Наука»** – спрямована на створення та впровадження нових конкурентоздатних технологій в систему освіти на всіх її рівнях.
- **«Українознавство»**, в основі якої – вивчення мови, літератури, традицій та культури нашої країни, виховання національної самосвідомості;
- **«Гармонія»** – сприяє розвитку системи виховної роботи майбутнього вчителя;
- **«Обдарована дитина»** – покликана сприяти розвитку творчих можливостей особистості, її здібностей;
- **«Абітурієнт»**, мета якої – популяризація спеціальностей інституту та університету серед учнів загальноосвітніх шкіл та випускників навчальних закладів I–II рівнів акредитації.

Необхідність підвищення якості освітніх послуг, поліпшення матеріально-технічного забезпечення навчального процесу шляхом комп'ютеризації, – саме для вирішення цих невідкладних завдань сформована і продовжує вдосконалюватися загальна **стратегія та модель управління** роботою інституту.

За замовленням МОН України протягом багатьох років здійснюються дослідження, спрямовані на виконання Всеукраїнської програми «Вчитель»:

1. Індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки вчителя (1997–1998 рр.).
2. Освітні технології в школі (2001–2002 рр.).
3. Науково-методичні засади підготовки педагогічних працівників для системи післядипломної освіти (2004–2005 рр.).
4. Технологічна культура сучасного викладача як складова його педагогічної майстерності (2010–2012 рр.).

На базі Інституту педагогічної освіти МНУ імені В. О. Сухомлинського підготовлено та проведено 15 всеукраїнських і міжнародних конференцій з актуальних проблем модернізації педагогічної освіти. Засновано серію навчально-методичних видань «Педагогічна освіта XXI століття», яка подана на Державну премію України в галузі вищої освіти.

В інституті реалізується цілий ряд проектів:

- регіональний конкурс молодих виконавців «Музика душі» (2007 р.);
- студентський музичний театр (2009 р.);
- хор викладачів «Академія»;
- Музей-лабораторія «Педагогічна освіта Миколаївщини»;
- конкурс молодих учителів Миколаївщини «Нове ім'я» та багато інших.

Викладацький колектив активно співпрацює з провідними науковими установами та університетами світу в рамках укладених міждержавних угод:

з науковими установами Росії та Польщі:

- Міжнародна Академія педагогічних і соціальних наук (Росія);
- Європейська асоціація підготовки учителів (Бельгія);

з вищими навчальними закладами держав Європи та Сходу:

- Магнітогорський державний університет (Росія);
- Інститут історії та культури східнослов'янських народів Гомельського державного університету імені Франциска Скорини (Білорусь);
- Чжецзянський педагогічний університет (Китай);
- Анатолійський університет (Туреччина) та інші.

Співробітництво інституту з провідними університетами, благодійними фондами й громадськими організаціями України та іноземних держав здійснюється за такими напрямками: наукова, освітня та культурна співпраця з провідними вищими навчальними закладами країн світу; академічні обміни, організація стажувань для викладачів, аспірантів та студентів за науковими, освітніми та культурними програмами. Така співпраця сприяє мобільності науковців, викладачів і студентів.

За результатами Міжнародного конкурсу наукових та навчально-методичних розробок (2011 р.) праці професора О.М. Пехоти «Індивідуальність вчителя: теорія та практика», «Освітні технології: вчитель фізики» (у співавторстві з І. В. Манькусь) посіли II місце.

Диплом переможця у міжнародному конкурсі «Крокуй за горизонт», організованого компанією «РУСАЛ» (Росія, 2008 р.), за проект «Закохані у рідний край» отримала кафедра педагогіки. Музичні колективи постійно отримують дипломи та грамоти на конкурсах у Росії, Болгарії, Македонії, Польщі. Переможцями творчого конкурсу в Македонії стали студенти 2-5-х курсів під керівництвом доцента Ю. А. Шевченка (2008 р.).

Багато років працює **Центр технологій середньої та вищої освіти** (керівник – д-р пед. наук, професор О. М. Пехота). За роки існування розроблено Концепцію підготовки майбутнього вчителя до застосування педагогічних технологій у сучасній школі. Для її реалізації створені науково-методичні комплекси з дисциплін «Освітні технології» та «Технології педагогічної освіти». Сьогодні продовжується якісна розбудова науково-дослідних лабораторій, що входять до складу центру: професійного виховання і самовиховання майбутніх викладачів, гуманістичної педагогіки В. О. Сухомлинського в підготовці майбутнього вчителя, музейно-освітнього середовища в підготовці вчителя, технологічної майстерності викладача фізики, впровадження дослідницького підходу в суспільствознавчу освіту, менеджменту в студентському самоврядуванні, розвитку нових людських здібностей, використання проектно-технології.

В інституті створений **Центр міжкультурних комунікацій** (керівник – доц. Т. В. Зубенко), мета якого полягає в співробітництві з провідними університетами, благодійними фондами й громадськими організаціями України та іноземних держав. Активно діє міжнародний **студентський клуб «Єврофокус»** (керівник – доц. О. Л. Щербаківа), що сприяє знайомству з культурою, політикою, економікою та системою освіти Євросоюзу і Європи в цілому.

Пріоритетним завданням наукової роботи у вищій педагогічній школі є необхідність забезпечення випереджаючого розвитку науки у ВНЗ, що впливає з потреб підготовки фахівців майбутнього та досягнення рівня світових кваліфікаційних вимог. Для досягнення поставлених завдань першочергове значення має рівень кадрового потенціалу Інституту педагогічної освіти. Сьогодні інститут має в своїй структурі **аспірантури**. За спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти, керівник – доктор педагогічних наук, професор О. М. Пехота. В її рамках активно розвивається **наукова школа** з проблеми реалізації особистісного, суб'єктного та технологічного підходів у педагогічній освіті, яка є важливим показником якості наукової діяльності інституту. Також проводиться підготовка науковців за спеціальністю 17.00.01 – теорія та історія культури, якою багато років керував доктор мистецтвознавства, професор В. Ф. Іванов, а нині – доктор мистецтвознавства, професор М. П. Загайкевич.

Результати найцікавіших наукових досліджень викладачів інституту постійно доповідаються на конференціях та друкуються у **фаховому виданні «Науковий вісник»** Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, напрям – **«Педагогічні науки»**, ряд з яких видано за участі науковців інших країн. У них висвітлено різні аспекти інноваційної діяльності науково-педагогічних працівників інституту.

Протягом останніх років інститутом постійно репрезентуються наукові здобутки колективу в галузі науки, освіти, технологій, культури та мистецтва на міжнародних **виставках** «Світ освіти» та «Інноваційні технології навчання» у м. Києві (2005–2008 рр.), за що отримано дипломи переможців. На II Всеукраїнській виставці «Інноватика в освіті», в якій взяли участь інноваційні розробки викладачів Інституту педагогічної освіти, представлене наукове дослідження «Формування технологічної культури сучасного викладача як складової його педагогічної майстерності» отримало срібну медаль та диплом (Київ, 2010). На III Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2012» представлений колективом викладачів проект «Впровадження в педагогічну освіту особистісно орієнтованих педагогічних технологій» отримав золоту медаль (Київ, 2012). За участь у всеукраїнській виставці, присвяченій творчості В. О. Сухомлинського, колектив інституту нагороджений грамотою (Київ, 2009). Кафедра педагогіки початкової освіти представила свої наукові видан-

ня на Міжнародних виставках у Німеччині, Росії, Польщі.

Якісній підготовці майбутніх учителів сприяє **організація навчального процесу згідно з вимогами ЄКТС та впровадження сучасних педагогічних технологій**. Відповідно до цієї системи розроблено необхідні положення, адаптовані робочі навчальні плани. В інституті створено сайт, який не тільки розповідає про його історію та сьогодення, але й сприяє ефективній організації навчального процесу. Створені сайти та веб-сторінки кафедр, на яких розміщені навчально-методичні матеріали, а також продовжується робота з навчально-методичного забезпечення дисциплін.

Одними з основних технологій навчання на заняттях педагогічного циклу викладачами визначені проблемне навчання та інтерактивні технології, які дозволяють студенту вчитись формулювати власну точку зору, здійснювати вибір і приймати обґрунтоване рішення при наявності різних варіантів відповідей.

Викладачі широко використовують технологію навчального проектування, у межах вивчення кожної дисципліни проводяться навчально-методичні конкурси, традиційними є проекти та конкурси професійного спрямування, зокрема: «Закохані у рідний край», «Проект приватного ВНЗ», «Науковий дебют», «Нове ім'я», конкурси «Школа майбутнього» та «У серці єдиний університет».

Технології педагогічної підготовки покликані забезпечувати суб'єктну позицію студента в ході його пізнавальної діяльності, орієнтувати на постійний саморозвиток. Цьому сприяє індивідуалізація педагогічної підготовки, технології самовиховання і самоменеджменту, формування творчої особистості, виховання у музейно-

освітньому середовищі, персоніфікований підхід, дослідницька технологія та ін.

В інституті запроваджена система постійного **моніторингу якості** навчально-виховного процесу, зроблені конкретні кроки. Орієнтиром при визначенні пріоритетів діяльності інституту є структура рейтингу, запропонована Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України.

Показниками якості підготовки випускників інституту є перемоги студентів на міжнародних, всеукраїнських та обласних конкурсах різного спрямування. Серед переможців останніх років Войцещук Х., Іванов М., Сичов О., Шевченко А., Свешнікова О., Бойченко О., Ямчукова В. та ін.

Висновки. Досягнення колективу інституту в науковій, навчально-виховній діяльності, оцінювання й вимірювання отриманих результатів за конкретними показниками рейтингу дає підстави стверджувати набуття ним нового рівня якості, інноваційного характеру діяльності. Головне в стратегії існування Інституту педагогічної освіти – усталено розвиватися, застосовувати найсучасніші педагогічні теорії та технології, нарощувати свою частку на ринку освітніх послуг Миколаївщини.

Література

1. Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення і перспективи розвитку. Миколаївська область / ред. рада вид.: В.Г.Кремень (голова) [та ін.]; редкол. Тому В.Д.Будак (гол.) [та ін.]. — К.: Знання України, 2010. — 311 с.
2. Зязюн І.А. Освітні парадигми і педагогічні технології в контексті філософії освіти // *Образование без границ*. — Артек МДЦ, 2002. — № 2. — С. 19—25.
3. Інститут педагогічної освіти / за ред. В. Д. Будака, О.М.Пехоти. — Миколаїв: Іліон, 2012. — 276 с.
4. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні — інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / Василь Григорович Кремень. — К.: Грамота, 2005. — 448 с.

БУДАК В. Д., ПЕХОТА Е. Н.

КАЧЕСТВО ВЫСШЕГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

В статье раскрываются ведущие тенденции обеспечения качества высшего педагогического образования в условиях евроинтеграционных процессов. Рассмотрены особенности их реализации коллективом Института педагогического образования Николаевского национального университета имени В.А.Сухомлинского.

В основу деятельности института положена Концепция технологизации педагогического образования. Главное в стратегии существования Института педагогического образования - стабильно развиваться, применять наиболее современные педагогические теории и технологи, наращивать свою часть на рынке образовательных услуг Николаевщины.

Ключевые слова: педагогическое образование, качество педагогического образования, Институт педагогического образования, стабильное инновационное развитие.

BUDAK V. D., PEHOTA O. M.

THE QUALITY OF THE HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION IN THE CONDITIONS OF EUROINTEGRATION PROCESSES

The article describes the main trends of higher pedagogical education quality assurance in the conditions of European integration processes. The peculiarities of its implementation were discussed by the collective body of the pedagogical education Institute of Mykolaiv national University by V.O. Sukhomlynskiy.

An activity of the Institute is based on the Concept of technification of pedagogical education. The main things in strategy of institute of pedagogical education existence are to develop sustainably, to apply modern educational theories and technologies, and increase its share on the market of educational services of Mykolaiv region.

Collective of the Institute of pedagogical education introduces the ideas of a modern philosophy of higher education, the main of which are: European integration, the formation of a civilized values, child-centrism and creation of personality, achievement of sustainable development of the higher pedagogical school, the success and competitiveness of the teacher and the student, subject-to-subject of their interaction.

Occupying a leading place in the preparation of educational personnel of the southern region of Ukraine, the Institute trains future teachers in two specialties: «Primary education» and «Musical art» by full-cycle «bachelor», «specialist», «magister», and «candidate of Sciences».

Systems management of the Institute work is realized by the following programs: «Technologies of pedagogical education», «International cooperation», «Science», «Ukrainian Studies», «School leaver». The necessity to improve the quality of educational services, improvement of material support of educational process through computerization, - the general strategy and model of institute management were formed and continues to improve to decide these urgent tasks.

By the order of MES of Ukraine scientists' research are conducted for many years. They are a part of the all-Ukrainian program «Teacher»: «Individualization of professional-pedagogical teachers' preparation» (1997-1998); «Educational technologies in school» (2001-2002); «Scientific-methodical bases of training teaching employees for the system of postgraduate education» (2004-2005); «Technological culture of a modern teacher as part of their pedagogical skills» (2010-2012).

Today the Institute has accumulated rich experience and has formed social, scientific, personnel, scientific-methodical capacity, sufficient for provision of educational services of highest quality in building up the competitive advantages in all areas of activities, which contributes to the qualitative changes in University life.

Key words: pedagogical education, the pedagogical education quality, Institute of pedagogical education, stable innovation-driven growth.

Подано до редакції 16.12.13